

THE SIGNS OF DECONSTRUCTIVE READING OF DERRIDA IN MEVLANA'S ENGLISH TRANSLATIONS AND GESTALT THEORY

Erdođdu Ő.

İstanbul Arel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakóltesi, Mútercim-Tercúmanlık Bölümü
E-Mail: suleerdogdu@arel.edu.tr

Mesnevi'nin İngilizce Çevirilerinde Derrida'nın Yapısökümcü Okuma İzleri ve Gestalt Kuramı (2. Bölüm)

Mevlana Celaleddin Rumi'nin (1207-1273) Mesnevi adlı eserinin günümüzde yabancı dilde birçok çevirisi mevcuttur. Gerek yaşadığı dönemde, gerekse vefatının akabinde evrensel nitelikteki öğretilerinin varlığı sürmektedir. İnsan duygularına hitap eden, mistik atmosferi her ifadesinde hissettiğimiz Mevlana'nın öğretilerinin, evrensel boyuta taşınmasında çevirilerin önemi kesinlikle yadsınmaz.

Amaç ve hedefimiz. Bu makalede J. Derrida'nın (1930-2004) *différance* kavramıyla, yapılmış Mesnevi İngilizce çevirileri 'yapısöküme' uğratarak çevirmenlerin çevirilerinde kaynak metindeki hangi öğelerde yoğunlaştığı, erek kültüre aktarım sırasında hangi öğelerin yadsındığı, tercih edilenin anlam aktarımı mı yoksa biçim aktarımı mı olduğu gibi hususların üzerinde durulduğu araştırılacaktır. Ayrıca metinler parçalara ayrılıp tekrar bir araya getirildiğinde nasıl bir farklılığın ortaya çıktığı, disiplinlerarası bir görüş ışığında Gestalt Kuram ve J. Derrida'nın yapısökümcü okuma yöntemi üzerinde durulacaktır.

Makalede Őu yollar (metot) takip edildi. Mesnevi'nin İngilizce çevirilerinde, alıntılar ve örnekler ışığında çevirmenlerin metnin yapısında yer alan yapıları sökerek erek kültürdeki karşılıklarını nasıl aktardıkları tasvir edilmeye çalışıldı.

Edebi metinleri anlamak ve çevirmek için büyük oranda çıkarımlar yapmak gerekir. Çıkarım yapabilmemiz için de metinlerin yapılarını sökerek metnin ne söylediğini ya da neyi gizlediğini görebiliriz. Gestalt Kuram'a göre bütün, kendisini oluşturan parçalardan farklıdır. Yapıları söküldükten sonra metin, an itibarıyla artık çok farklı bir metindir. Yazan bir öznel birey ise, çevirmen öznel bir kişilik ise ve okur da öznel bir konumda ise aslında her üçünün arasında mutluluk bir anlam, kesin bir kanı oluşmayabilir çünkü her birinin dünya gerçekliği birbirinden farklıdır ve göstergeleri yorumları da farklı olacaktır. Lakin yıllardır çevirmen, kaynak kültür ve erek kültür arasında bir köprü göreviyle nitelendirilirken Derrida'ya kulak verdiğimizde çevirmen acaba nerede yer almaktadır? Mesnevi'nin üç çevirmen tarafından İngilizceye yapılmış çevirileri ışığında göstergeler sökülecektir. Her bir çeviri bağlamında ayrı ayrı anlamlar üretilecektir, dolayısıyla da anlam tüketilemeyecektir.

Derrida'nın Différance Kavramı ve Yapısöküm – Gestalt Kuramı

Göstergebilim ve yapıbozuculuk kuramları, çeviri sürecinde çevirmenin nasıl çalıştığının en somut kuramlarıdır. Çevirmen tam da göstergebilimsel yöntemlerin metnin türüne göre her biriyle ayrı ayrı işlem yaparken, diğer yandan her bir göstergenin çevirisinde yapıları, yani göstergeleri / sözcükleri hatta cümleleri bozup, önce kendi bilincinde sonra da diğer dilin gösterge sisteminde yeniden kurar. Yapıbozuculuk da, göstergebilim gibi metinlerin yapılanma özelliklerinin altını çizer. Bu postyapısalcı çözümlene yöntem-

leri, metinlerin göstergelere ayrılabilir ve tekrar birleştirilebilir olduğundan yola çıkar. Yapıbozuculuğun bakış açısına göre, metinler tekrar birleştirilerek oluşturulduğunda aynı olmazlar. Çünkü göstergelerin çözümlenmesinin yapılması ve yorumlamada yeniden oluşturulması metni yazmaya devam etmektir [6, 255-257]. Okur, okuduğu metinde geçen yapıları yaşamında yazmaya devam etmektedir. Aslında yapıları öznel değerlendirmeleri sonucunda söküp sonra birleştiren çevirmenin erek kültür için oluşturduğu çeviri metni, okur tarafından sökülür ve yeniden birleştirilir. Burada üç aşamalı bir yapı söküm süreci söz konusudur. İlk olarak kaynak metin yazarı öğretilerini ya da aktarmak istediği iletileri söker ve yeniden birleştirerek kendi eserini oluşturur. Sonrasında kendi öznel dünya görüşüyle ve bir okur kimliğinde çevirmen eseri ele alır. Aynı süreçlere tabi olan kaynak metin yapıları da parçalara ayrılır ve bir erek metin oluşturulur. Okurun kaynak metnin yazıldığı dili bilmediğini varsayarak erek metni kendi gerçekliği ışığında çözümlendiğini görürüz. Aslında söz konusu metin birçok defa bir bütün olarak ele alınıp parçalandıktan sonra birleştirilmiştir. Hiçbir boyutta, bütünlüğü sökülerek parçalara ayrılan metin birleştirildiğinde artık aynı metin değildir.

Çevirmen kaynak metnin okuru ve okur olarak kaynak metnin ilk andaki eleştirmeni- dir de. Her çeviri bir okuma, anlama, kullanma ve eleştirme biçimidir. Çevirmenin anlama süreci, bir kaynak metin okuru olarak, okuyup anladığı bir metni eleştirerek üretme şek- linde gelişir. Bu anlamda çevirmen kaynak metnin okuru olduğu kadar, onun eleştirmeni- dir de. Çünkü kaynak metni çevirmen kadar didik didik eden ve her yönüyle anlamaya, anlatmaya, tanıtmaya ve kullanılması için elinden geleni yapmaya çalışan bir başka kişi yoktur. Kaynak metin, çevirmenin anladığı yorumladığı bir metindir ve eleştirmenin, kay- nak metnin eksiklerinin kaynağını kaynak metinde aramaktan çok, çevirmenin kaynak metni anlaması ve yorumlamasında araması daha doğru bir eleştiri tavrıdır [5, 211-214- 215]. Différance (Fr.), yapı sökücülüğün kurucusu Derrida'nın Fransızca'da iki ayrı anlamı bulunan *différer* eyleminden ad türetmek yoluyla geliştirdiği felsefe terimidir. Bu bağlamda bir yanda "ayrı olmak" anlamına gelirken, öbür yanda "erteleme", "geciktirme", "sonraya bırakma" gibi anlamlar taşıyan *différance* sözcüğü, günümüz *différence* sözcüğünden farklı yazılıyor olmasına karşın (birinde "a" ile yazılırken berikinde "e" ile yazılmaktadır), her iki sözcüğün de konuşma dilindeki okunuşları aynıdır. Kuşkusuz Der- rida'nın aynı anda iki ayrı anlam taşıyan bir sözcükten yeni bir sözcük türetme yoluna gitmesinin ardında, hiçbir sözcüğün anlamının kesin sınırlarla belirlenemeyeceği, bu tür- den her çabaya karşı dilin kendi özgül korunakları yardımıyla bir biçimde direniyor olduğu gerçeği yatmaktadır [8, 382]. Derrida'nın *différance* terimi, hem ayrı sözcüklerin anlamlarını meydana getiren anlamlandırmaları arasındaki ayrımı, hem aynı sözcüğün ayrı anlamlarındaki ayrımı, hem de bir sözcüğün (bir ayrıma) gönderilmesi zorunlu olarak olu- şan ayrımı kapsayarak anlamın anlamının ertelenmesi düşüncesi üstüne kurulmuştur [Ulaş, 2002: 383]. Metni ayakta tutan ve çıkartıldığı zaman ya da başka bir ifadeyle yanlış / eksik aktarılmasından dolayı metnin çökmesine yol açacak yapılar, Derrida'nın yapı sökücü okuma yöntemi ile çözümlenebilir. Yapı sökücülerin asıl parmak bastıkları önemli nokta, metnin her durumda yazarın niyetlerinin çok ötesine uzanan bir anlam ufku bulunduğu; çokanlamlılığıyla dikkat çeken bu ufkun asla kendi içinde tutarlı tek bir anlam yapısı içine kapatılmayacak denli açık uçlu (Eco'nun deyişiyle "açık yapıt") bir nitelik sergiliyor olmasıdır [8, 1179]. Metinlerin de anlamı, metinde olmayanla, söylenmeyenle

bağıntılıdır. Derrida bunu kanıtlamak için metni, yapı-sökme yöntemiyle didik didik eder, önemsiz sayılan ayrıntılara eğilerek bunların, metnin kendi mantığını sarstığını, yadsıdığını, yani metnin söyler görüldüğünün tersini de söylediğini belirtir. Öyleyse Derrida'ya göre bir metnin anlamı, ayağını yere sağlam basan sabit bir anlam değildir, oynaktır, kaypaktır, çelişkilidir ve dolayısıyla belirsizlikler taşır. Kısacası, hiçbir metnin tek ve kesin anlamı olamaz [4, 242]. Edebiyat yazarı, söylemek istediğini açıkça değil, imgelerle, simgelerle, retorik oyunlarla dolaylı bir yoldan dile getirir. Bundan ötürü metnin anlamı apaçık değil örtüktür, belirsizdir [4, 203]. Yapısökümcü analizler, yakın bir biçimde metinlerin biçimsel ve retorik özelliklerini çalışırlar, bunu yaparken amaç, söz konusu özelliklerin, metinde ortaya konulan argümanlarla nasıl bir etkileşim içerisinde olduklarını ve onları nasıl yorumladıklarını göstermektedir. Yapısökümcü, bir metnin farklı parçaları arasındaki beklenmedik ilişkileri araştırır veya ilk bakışta çevresel / periferik olarak görünen, fakat çoğu zaman argümanı karışıklığa sevk etmeye veya onun altını kazmaya dönen [metnin sıkı bir bütün olarak düşünmemizi sağlayan]. düşünüş tarzlarını gevşetir [1, 321]. "Bütün, kendisini oluşturan parçaların toplamından farklıdır." Gestalt'çılara göre, "görme" işlevi başlangıçtan beri örgütlü bir eylemdir. Bir başka deyişle, görmede bir bütünlük söz konusudur. İnsan, parçaları değil, o parçalar arasındaki bütünsel ilişkiyi görür. Gestalt, sözcük olarak, şekillerin birleşmesi anlamına gelmektedir. İnsanların algısal alanın bütünü üzerinde tutarlı ve anlamlı izlenimler oluşturduklarını ileri sürer. Böylece bütün, parçalarının toplamından farklıdır. Bunun sonucu olarak, sosyal algılamada bir kişilik özelliğinin anlamı, o özelliğin içinde bulunduğu bağlamdan (contex) etkilenmesidir [2, 104]. Kurt Koffka, Max Wertheimer ve Wolfgang Kohler gibi ünlü Gestalt'çıların, algılamayı insan beyninin doğası gereği sahip olduğu örgütlenme eğiliminin bir ürünü saydıklarını belirtelim [2, 103]. Birey, yaşantısının bir parçası olan herhangi bir nesneyi, durumu ya da olayı, duyu organlarının ilettiği parçasal verilerden, bütünsel, yapısal bir anlama dönüştürerek algılar. Algılama, duyuyla gelen parçasal verilere değil, bunlar arasındaki bütünsel ilişkilerin yapılanmasına bağlı olarak gerçekleşir [2, 106]. Birey için önemli olan ve bireyin dikkatini daha çok çeken nesnelere, önemsiz olanlar da ayrılır. Bir uyarımın sık sık tekrarlanması, şiddetli oluşu, çevresindekilerle zıt bir özelliğe sahip oluşu da onun ayrı olarak örgütlenmesine yol açabilir [9].

Mesnevi Örneğinde Derrida'nın Yapısökümcü Okumalarının ve Gestalt Kuramı'nın Çeviriye Uygulanması

Mevlana ney kavramıyla okuyucuyu ya da öğretileri dinleyen kimseyi bir gösterilene yönlendirmiştir. Çevirmen şayet ney kelimesini Batı Müziği'ne ait bir müzik enstrümanı olarak tanımlarsa yapının rotası değişebilir. A noktasına gitmesi istenen bir okur, çevirmenin farklı biçimde algılamasıyla B noktasında kendisini bulabilir. Dolayısıyla okur Mevlana'ya ulaşmaya çalışırken kendisini farklı bir mana dünyasında bulmuş da olabilir. Tosun'un da ifade ettiği gibi, gramer dışı olanla yeniden zincirlenmek, yeni bir söz dizimi yaratmak olacaktır: Anlaşılmamak riski pahasına. Bu ise hem mücadele dolu, hem "üretici", hem de "yeniden inşa edici" bir tavır gerektirmektedir. Bu anlamda yapıbozma, aslında bir kurma işlemidir [6, 261]. Çevirmen, ney kavramını aynen bırakarak belki de birçok okur tarafından anlaşılabilir. Bu riski alarak hem -üretici- hem de -yeniden inşa edici- bir görevi olacaktır. Üretici olacaktır, çünkü çevirmen erek kültüre yeni bir

kavram sunarak onların hayat gerçekliğinde bir şeyler inşa edecekti. İlk başta anlaşılmayabilirdi, fakat okurunda merak uyandıracaktı. Böylece okur, kendi dünyasında kavramın ve / ya terimin karşılığını bulmaya çalışacaktı.

Sözcük anlamlarını kesin kalıplar içinde yerleştiremediğimiz gibi yapıtı (okur olarak çevirmen) ya da metni okuyan kimse (yine kaynak metin okuru olarak çevirmen ya da erek kültür okuru) tarafından da anlam ertelenmiş olacaktır. Her söylem oluşturulduğu dönemden şu ana dek kendi değerinden bir şeyler kaybetmiştir. Dolayısıyla değerlendirme yapılırken karar anında gözden kaçabilen olguların varlığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Mesnevi'nin İngilizceye yapılmış çevirilerini örnek olarak seçmemizin ardında, üç farklı çevirmenin Mevlana'nın söylemek istediklerini nasıl yorumladıkları ve aktardıklarını ortaya koymaktır. Çevirileri bir bütün olarak düşündüğümüzde yapıları parçalara ayırmayı, böylece metinde geçen anahtar kelimelerin çok yönlü anlamlarını çözümlenmeye çalışmak çalışmamızın bir başka parçasıdır.

Gestalt öğrenmeye göre; bir nesnenin algılanışı onun diğer parçalarla olan ilişkisine bağlıdır. Metinde yer alan herhangi bir parça ya da öge, diğer parçalarla anlam kazanır. O parça çıkartıldığında başka parçalarla yan yana getirildiğinde ise başka anlamlara işaret edebilir. İngilizce çeviriler bütün olarak ele alındıklarında Mesnevi aracılığıyla Mevlana'nın öğretilerinin aktarılması amacını taşır. Her bir çevirmenin öznel uğraşı sonucunda kaleme alınan çevirilerin yapılarını sökerek (deconstruction) ve yeniden bir araya getirme aşamasında (reconstruction) ne gibi ayrılıkların ortaya çıktığını merak etmekteyiz. Bu durumu bir örnekle ilişkilendirecek olursak; tamir etmek için elimize aldığımız bir makineyi önce parçalara ayırır, sorunun tespitinden sonra birleştirmeye çalışırız. Nedendir bilinmez bazen elimizde yerleştiremediğimiz birkaç vida kalır. Bütün parçalara ayrıldı, fakat bir araya getirildiğinde ilk halinden uzaklaşmış oldu.

Derrida ve Emmanuel Levinas'ın bir sentezi niteliğindeki çalışmasında Cornell, yapısökümün zorunlu olarak *ötekilerle* etik bir ilişkiyi varsaydığını iddia eder; yapısöküm bizden, sadece *ötekileri* ve *öteki* olarak tanımamızı / kabul etmemizi değil, fakat ayrıca onlara ve onların perspektiflerine de açık olmamızı ister. Böylece yapısöküm hem kendi inançlarımızı sorgulamamız hem de *ötekilerin* bakış açılarını ve durumunu anlamamız anlamında, etik bir zorlayıcılık / buyruk içerir [1, 325-326]. İngilizce çevirilerde ifadeleri yapısöküme uğrattığımızda yabancı kültüre ait olmayan anlamı ortaya çıkarmaktadır.

Örnek: reedflute / ney

Kavramı arama motorunun 'görseller' kısmına yazdığımızda bizi Batı müziğine ait bir enstrümana götürmektedir. Yapısöküm, şayet ötekini – öteki- olarak kabul etmemizi istiyor ise, okur -öteki- diye herhangi bir şeyle karşılaşmamaktadır. Ney, okurun kültüründe yer almayan bir terim ise, çeviriyi okuduğunda zihninde üflemlerle bir müzik enstrümanı canlanabilir. Bu da okuyucuların erek kültüre ait öğeleri tanımalarını engeller niteliktedir.

Örnek: 1. Beyitin İngilizce Çevirileri

Reynold Nicholson

1. Listen to this **reed** how it complains: It is telling a tale of separations [10].

Jawid Mojaddedi

1. Now listen to this **reed-flute's** deep lament

About the heartache being apart has meant: [3, 4-6].

Victoria R. Holbrook

1. Listen to this **reedflute** as it tellsitstales

Complaining of separations as it wails [10].

Türkçesi: Dinle, bu ney neler hikayet eder, ayrılıklardan nasıl şikayet eder [11].

Bir metinde yer alan karmaşık ilişkiler ağını çözümlmek için yapıları sökmek için çok basit bir soru sormak etkili olabilir: Neyin ayrıcı özellikleri nelerdir?

Reed: a thin piece of wood or metal which shakes very quickly to produce sound when a musician blows over it [12].

Cambridge yaymevine ait sözlüğün tanımına göre; tahta veya metal hammaddeden yapılmış ve bir müzisyenin üflemesiyle ses çıkaran ince bir parçadır.

Birinci beyitin üç çevirisini biçem açısından incelediğimizde üç çevirmen de kafiyeli olmasına dikkat etmiştir. “Ney” kelimesinin çevirisi için Nicholson “reed” kelimesini tercih ederlerken, Holbrook ve Mojadeddi “reed-flute” ifadesini kullanmıştır. Anlam açısından baktığımızda da her üçü *neyin ayrılık acısına* işaret etmişlerdir.

Arama motorunun görseller kısmına *reed* kelimesini yazdığımızda, Türk kültüründe tam olarak neye götürmemektedir. Daha çok sazlık resimlerinin olduğu ya da batı toplumunun müzikal enstrümanı olan flüte yönlendirmektedir. Bu sebeple çeviride tercih edilen kelime okuru adrese tam olarak doğru bir şekilde götürmemektedir. Şayet okur kitlesinin hayatında ya da gerçekliğinde neyin olduğu bilgisi mevcut değilse zihninde farklı çağrışımlar uyandırmasına neden olabilir.

Caddede, metrobüste, markette kısacası hayatın her anında birileriyle karşılaşırız / tanışırız. Bunun gibi olasılıkların aslında ne kadar çok olduğu ilk satırı okurken aklımızdan geçiriyor da olabiliriz. Tanıştığımız bu bireyleri en temel olarak kategorize ettiğimizde kimileri iyi iken, kimileri de kötüdür. Onlar hakkında elbette bu tür yorumları yapabilmemiz için biraz vakit geçirmemiz gerekir. Yanıltıcı durumların da olduğunu var-saymadan edemeyiz. Çevirmen Holbrook’un çevirisindeki yapıları söktüğümüzde neyin, her cemiyette ağladığını görmekteyiz. Fiil bazında incelememize devam ediyoruz: “seek out.”

Seek someone / thing out: search for and find someone or something [13]. “Bir şeyi araştırmak ve birini / birisini bulmak” anlamına gelir. Bu fiilin taşıdığı anlam ise bulana dek bir şeyi / birini aradığımızdır. Lakin her arkadaşımızı ya da tanıdığımızı arayarak mı hayatımıza almaktayız? Halbuki bu paragrafın ilk cümlelerinde de belirttiğimiz üzere, yaşam içinde bireyler ister istemez bazen bizim anlayamadığımız bir şekilde yerlerini almış olurlar. Bunların yanı sıra Holbrook’un çevirisindeki anlama göre; bizler herkesin içindeki iyiyi ve kötüyü ararız. Adeta *Yinyang* sembolüne işaret ederek her iyinin içinde bir kötü, her kötünün içinde de bir iyi olduğu görüşü bizde çağrışım yapmaktadır. Fakat beyitin Türkçesine bakınca “iyilerin de kötülerin de arkadaşım.” ifadesiyle pek örtüşmemektedir. Mojadeddi’nin çevirisine göz attığımızda ise *Among the crowd, alone I mourn my fate* cümlesinden kalabalığın ortasında sanki kaderinden tek şikayet eden neyin kendisiymiş gibi bir anlam çıkıyor karşımıza. Ney, her cemiyette ağladı, inledi, feryadını dile getirdi. Ayrıca Mojadeddi, beyitin Türkçesinde *alone* kelimesine yer verilmemişken, çevirisinde kullanmıştır.

Gösterilenin bir parçası her zaman bir başka yeredir; anlam apaçık değildir. *Gösteren, gösterilene* kesin bir şekilde bağlanamaz. Bir sözlükte bile bir sözcük birçok anlamı beraberinde getirir. Gösterge her zaman başka bir göstergeye gönderir. Dolayısıyla bir metinde kesin bir anlama varılamaz, anlam ancak sökülür. Bu sökülme sonucunda da tek bir anlam değil birçok anlam ortaya çıkar. Hatta bir cümle sonuna kadar okuyuncaya kadar, birçok gösterge, okuyucuyu birçok göndergeyle baş başa bırakır. Hatta sonraki cümlenin anlamı, önceki cümlenin anlamını ya da tersi, önceki cümlenin anlamı sonraki cümlenin anlamını değiştirebilir [7, 2298].

J.Derrida'ya göre her yorum eksiktir. Aktarılan her söylem, kendi değerinden bir şeyleri kaybeder. Bu pencereden baktığımız zaman yapışöküm şöyle bir düşünme biçimine çağrı yapması açısından anlamlı ve önemlidir: Bir özne, bir olguyu, bir olayı anlamlandırırken, karar verirken kör noktaların, gözden kaçırabileceği olguların olabileceği olasılığını göz önünde bulundurmalıdır. Birdenbire aceleyle kesinlemelere gitmek yanlış kararlar, yargılar doğurabilir [7, 2305].

Sonuç olarak çıplak gözle güneşe bakıp başka bir yere baktığımızda görme yetimiz hemen yerine gelmez. Biraz süre geçtikten sonra algımız netlik kazanır. Edebi metinlerde bir açıdan bu benzetmeyle ilişkilidir. Kaynak metin yazarı kendi okuruna bir şeyler iletmek için kaleme almıştır yapıtını. Okur ise kendi zihninde, kendi gerçekliğinde karşılıklarını bularak zihninde somut düzleme taşımaya çalışır. Çevirmen ise hem yazar, hem de okur kimliğinde kaynak metnin yapılarını sökerek aslında metninde ne söylediğini aynı zamanda neleri söylemediğini ortaya koymaya çalışır. Biz çalışmamızda Derrida'nın çok sık kullanılan yapışöküm ve yapıbozuculuk kavramlarını tercih ederek, Gestalt Kuramının Mesnevi çevirilerindeki etkilerini inceledik.

Mesnevi ve Mesna kelimeleri aynı kökten olup "ikişer ikişer" manasına gelir. Bu sebeple kafiyeleri ikili olan şiire "mesnevi" denmiştir. Dolayısıyla metin türünün bir şiir olması amaçlanmıştır. Çevirmenlerin içeriği aktarmaya çalışırken çevirilerinde her beyitin kafiyeli olmasına dikkat edip etmedikleri üzerinde durduk. Türkçenin ve İngilizcenin yapıları farklı olduğundan dize düzenini çevirmenlerin nasıl sağladıklarını ya da ne gibi durumlarda değişiklik yaptıklarını ve çeviri sırasındaki sözcük seçiminde, sözlükteki karşılıkları yerine Mesnevi'deki işlevini ne kadar dikkate aldıklarını gözlemlemeye çalıştık. Kaynak metindeki kelimeler, diğer bir deyişle parçalar aynı iken her bir çevirmenin çeviri sürecinde seçmiş olduğu parçalar birbirinden oldukça farklıdır. Lakin çevirmenlerin tek tek kelimelerden yola çıkması onları hataya düşürecektir. Metni bir bütün olarak okuduğunda, parçalar bütün içinde yerini bulacaktır. Bütün, her birine göre farklı şekilde bir araya gelir. Önemli olan bütünden parçaya ulaşmaktır. Adeta fasulye yemeğini yaparken aşçıların kullandığı malzemeler aynı iken kimisi salçasını, kimisi baharatını ön plana çıkarır. Bütünde fasulye yemeği iken her bir aşçı bir parça üzerinde daha fazla durur. Çevirilerde de Derrida'ya göre bütün yapışöküm yöntemiyle tersine okunur. Her bir çevirmenin aynı parçayı algılaması farklı olduğundan çeviri metni okurunu başka noktalara götürebilir, her biri ertelenmiş bir çeviridir ve anlam örtüktür.

Derrida'ya göre *göstergenin gösterilen* tarafı sınırlandırılmaz çünkü her gösterge, her terim okuyucusunu bir başka anlama göndererek anlamı öteleyer. Dolayısıyla anlamın özelliği ön plana çıkmaktadır, lakin aynı dil yapıları içinde tek bir göstergeden yola çıktığımızda farklı okurların farklı anlamlara ulaşabilecekleri kaçınılmaz bir durum.

Yalnız çevirmen karşı dil yapısına aktarırken, anlamın ötelendiği fikrini yadsımadan çevirdiğinde ve kendi algıladığı biçimde karşı kültüre bu aktarımı iletirken anlamın ertelenmesi nasıl cereyan etmektedir? Okuyucuların kaynak dili bilmediklerini bu durumdan dolayı da erek metni eleştirme olanaklarına sahip olmadıklarını farz edelim. Çevirmen, anlamın sınırlandırılmayacağından yola çıkarak biraz keyfi bir çeviri yapar ise o zaman kaynak metnin hiçbir hükmü kalmayacaktır. Fakat her çevirinin doğası gereği çıkış noktası kaynak metindir. Kaynak metin elinde bütündür.

Mesnevi sembollerle örülü bir eserdir ya da kaynak metindir. Mevlana'nın öğretilerindeki bu gizemli yapıların, salt günlük dilin imkanlarıyla çözülmesi mümkün değildir. Onu anlayabilmek ve diğer dillere çevirip aktarabilmek için Mevlana felsefesinden bağımsız düşünülmesi beklenemez ve bir bütün olarak algılanmalıdır.

Bibliyografya

1. Balkin Jack M. Yapısöküm, Çev. Kasım Küçükalp // Jack M. Balkin. – Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2004. – S. 318-329
2. İnceoğlu Metin. Tutum, Algı, İletişim / Metin İnceoğlu. – İstanbul: Beykent Üniversitesi, 2010. – 170 s. – ISBN 288-000-002-561-0
3. Mojaddedi Jawid. The Masnav i Jalaal Al-Dain Raumi; Jalal Al-Din Rumi / Jawid Mojaddedi. – New York: Oxford University, 2004. – 271 s. – ISBN 978-143-560-941-9
4. Moran Berna. Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi / Berna Moran. – İstanbul: İletişim Yayınları, 2012. – 352 s. – ISBN 978-975-470-704-5
5. Tosun Muharrem. Çeviri Eleştirisi Kuramı / Muharrem Tosun. – İstanbul: Aylak Adam Kültür Sanat Yayıncılık, 2013. – 245 s. – ISBN 978-605-484-903-1
6. Tosun Muharrem. Çeviri Eleştirisi Kuramının Temelleri / Muharrem Tosun. – Sakarya: Sakarya Yayıncılık, 2007. – 307 s. – ISBN 978-975-864-470-4
7. Uçan Hilmi. Modernizm-Postmodernizm ve Derrida'nın Yapısökücü Okuma ve Anlamlandırma Önerisi / Hilmi Uçan // Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Dergisi, 2009. – S. 2283-2306
8. Ulaş, Sarp Erk. Felsefe Sözlüğü, (Haz.: A. Baki Güçlü; Erkan Uzun; Serkan Uzun; Ü. Hüsrev Yolsal) / Sarp Erk Ulaş. – Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2002. – 1728 s. – ISBN 975-729-845-X
- 9 [Электронный ресурс] : Режим доступа к статье: http://www.mersinspsikolojikdanismanlik.com/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=51.
- 10 [Электронный ресурс] : Режим доступа к статье: <http://www.dar-al-masnavi.org/reedsong.html#4>
- 11 [Электронный ресурс] : Режим доступа к статье: <http://www.semazen.net/sp.php?id=141>
- 12 [Электронный ресурс] : Режим доступа к статье: <http://dictionary.cambridge.org/>
- 13 [Электронный ресурс] : Режим доступа к статье: http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/seek?q=seek+out#seek__11

Эрдогду Ш. Признаки деконструктивного чтения Ж. Дерридой английских переводов текстов Маснави и гештальтпсихология / Ш. Эрдогду // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2013. – Т. 26 (65), № 2. – С. 289–296.

Сегодня существует множество переводов «Маснави» Мевляна на иностранные языки. Таким образом, мы можем увидеть влияние учений Руми на людей не только при его жизни, но и после смерти. Важность этих переводов, которые сделали его творчество интернациональным, весьма велика, так как учения Мевляна основаны на человеческих чувствах, а также создают своего рода мистическую атмосферу. Цель переводов его работ в данном случае символична, она как факел должна пролить свет на истоки культуры и на ее цели одновременно. Разбирая английские переводы Маснави при помощи деконструктивизма, в научной работе изучается термин «дифферент» Ж. Дерриды. В данном случае переводчики акцентируют свое внимание на самом переводе, при анализе источника текста, а также на

те элементы перевода, которые были опущены, и на выбранный переводчиком вариант слова. Цель данной статьи – междисциплинарное исследование между термином деконструктивизм Ж.Дерриды и постулатом гештальтпсихологии: «Целое отлично от суммы его частей».

Ключевые слова: Мевляна, Маснави, гештальтпсихология, деконструктивизм, Ж.Деррида

Ердогду Ш. Ознаки деконструктивного читання Ж. Деррідою англійських перекладів текстів Маснаві і гештальтпсихологія / Ш. Ердогду // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». – 2013. – Т. 26 (65), № 2. – С. 289–296.

Сьогодні існує безліч перекладів «Маснаві» Мевляна на іноземні мови. Таким чином, ми можемо побачити вплив навчань Румі на людей не лише за його життя, але і після смерті. Важливість цих перекладів, які зробили його творчість інтернаціональною, вельми велика, так як вчення Мевляна засновані на людських почуттях, а також створюють свого роду містичну атмосферу. Мета перекладів його робіт у даному випадку символічна, вона як факел повинна пролити світло на витоки культури і на її цілі одночасно. Розбираючи англійські переклади Маснаві за допомогою деконструктивізму, в науковій роботі вивчається термін «диферент» Ж. Дерріди. У даному випадку перекладачі акцентують свою увагу на самому перекладі, під час аналізу джерела тексту, а також на ті елементи перекладу, які були опущені, і на обраний перекладачем варіант слова. Мета даної статті – міждисциплінарне дослідження між терміном деконструктивізм Ж. Дерріди і постулатом гештальтпсихології: «Ціле відмінно від суми його частин».

Ключові слова: Мевляна, Маснаві, гештальтпсихологія, деконструктивізм, Ж. Дерріда

Erdoğan Ş. The signs of deconstructive reading of Derrida in mevlana's english translations and gestalt theory / Ş. Erdoğan // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Philology. Social communications. – 2013. – Vol. 26 (65), No 2. – P. 289–296.

Today there are many translations of Mevlana's work called 'Masnavi' in foreign languages. We can see the effects of Mevlana's international living teachings both in the period when he lived and even after his death. The importance of the translations, which made Mevlana's teachings international, can never be ignored because Mevlana's teachings are based on the human beings' feelings and they are all such kind of expressions where we sense the mystic atmosphere. The aim of translation is to be like a torch fire setting a light to the source culture and it helps to illuminate the target culture at the same time. By deconstructing the English translations of Masnavi, this study examines the term '*différence*' of J. Derrida, where the translators especially focused on in their translations while translating the source text and which elements were ignored during the transfer and also what type of selections (meaning transfer or style transfer) the translators made. The purpose of this paper is to present an interdisciplinary study between the term *deconstruction* of J. Derrida (1930-2004) and this notion put forward by Gestalt psychologists: "*The whole is different than the sum of parts.*"

Key words: Mevlana, Masnavi, Gestalt Theory, Derrida and Deconstruction

Поступила в редакцію 30.08.2013 г.